

การพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ Development of Desirable Local Leadership Curriculum in Chaiyaphum Province

กาญจนพงศ์ สุวรรณ, พระครูใบฎีกาสุพรรณ ปสนนมนโน,
สรรค์ชัย ไชยสกุลวงศ์, พระภิกษุชาพงษ์ สิริภทโท

Kanchanapong Suwa, Phrakhrubaidika Supan Pasannamano,
Sanchai Chaisakunwong, PhraPhatthachapong Siriphattho

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist college, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Kanchanapong24@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบหลักสูตรผู้นำท้องถิ่น ในจังหวัดชัยภูมิ 2) ดำเนินกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ ในจังหวัดชัยภูมิ 3) ประเมินผลกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ โดยมีวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม โดยมีแนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบหลักสูตร ผู้นำ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถ ความรอบรู้ในการทำงาน ควรศึกษาเพิ่มเติมให้ทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีทักษะในการสื่อสารการพัฒนาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ มีความยุติธรรม คุณธรรมและจริยธรรม มีเมตตากรุณาสูง ซื่อสัตย์ จริงใจ เน้นทำงานเป็นทีม ผู้นำแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถประสานงานดี มีจิตใจกว้างขวาง รักเพื่อนร่วมงาน และทุกวันพระทุกคนเข้าวัดปฏิบัติธรรม รักษาศีล เจริญภาวนา เพราะผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดี

2. การดำเนินกิจกรรมหลักสูตรการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม รูปแบบการเรียนรู้แบบนี้สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้นำได้ เพราะพบเห็นมากับตัวเอง ซึ่งผู้นำการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เรา ๆ มองเห็นกันอยู่นั้นส่วนใหญ่มองเห็นเป็นค่ายกิจกรรมที่จัดขึ้น ก่อนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเรื่องสัตว์ 1 ทิศ ที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของตนเองได้อย่างชัดเจน ทิศ 6 สังคหะวัตถุ ๑ บริหานิยธรรม 7 มีสามัคคีธรรม เป็นคุณธรรมที่คอย

เกื้อหนุนให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดเป็นผลจริง เป็นการฝึกทักษะเรียนรู้ของผู้นำ ทำให้มีการผ่อนคลาย สนุกสนาน มีกำลังใจเพิ่มขึ้น

3. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นโดยรวม ด้านเจตคติต่อกิจกรรม ($\bar{X} = 3.17$) ด้านเนื้อหากิจกรรม ($\bar{X} = 4.13$) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.19$) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.12$) ด้านการประเมินผลกิจกรรม ($\bar{X} = 4.17$)

คำสำคัญ: การพัฒนา, หลักสูตร, ผู้นำท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the format of the local leadership curriculum in Chaiyaphum Province, 2) to perform activities of the desirable local leadership curriculum in Chaiyaphum Province, and 3) to evaluate the activities of desirable local leadership curriculum in Chaiyaphum Province. The research methodology was the qualitative research through in-dept interviews with key informants by deep interviewing the people involved and the method mixed with the quantitative research was used to survey, questionnaires for studying the data collection.

The research results found that:

1. For the curriculum format, the leaders and administrators must have long visions, abilities, working skills, update knowledge in the changing situations, good human relation, skills in communication and development. The desirable leadership must have fairness, virtue and morality, kindness, honesty, sincerity, team working. Furthermore, participating leaders must have skills of good human relation, good cooperation and generosity, and love the colleagues. On Buddhist holy days everybody should practice the Dhamma, observe precepts, take insight development because the leaders must be good models.

2. For forming the learning curriculum by activities, the learning of this type can develop the leaders' potentials because they have done by themselves. The learning leaders mostly learned by activities organized by activity camps. Before learning with any activity of animals one Disa or direction indicated to show oneself clearly such as 6 Disa, Sangahavatthu and 7 Aparihaniyadhamma are

effective by Samaggidhamma is training of the learning skills caused relaxation, entertainment and more encourage.

3. For evaluation of developing activities of the desirable local leaders in Chaiyaphum Province, the opinion levels of the participants in the training were analyzed by mean, standard deviation and the opinion levels overall were as follows: the opinions about activity ($\bar{X} = 3.17$), the contents of activities ($\bar{X} = 4.13$), the learning activities ($\bar{X} = 4.19$), the learning media ($\bar{X} = 4.12$) and the evaluation of activities ($\bar{X} = 4.17$).

Keywords: Development, Curriculum, Local Leader

1. บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรเป็นการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยมีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน ซึ่งแนวคิดนี้ มีความสำคัญ 2 ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและอีกความหมายหนึ่งคือการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ การพัฒนาหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ หลักสูตรใดก็ตามเมื่อสร้างขึ้นมาใช้ระยะหนึ่งต้องมีการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อตอบสนองความต้องการ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทุกอย่างที่เกิดขึ้นของสังคมก็ล้วนเกิดจากแนวคิดของผู้นำ ผู้นำในหมู่มนุษย์เราสมมติเรียกกันว่านักปกครอง จะเป็นนักปกครองระดับใดก็ตามถือว่ามีหน้าที่เป็นภาวะผู้นำสังคมในระดับของตนทั้งสิ้น และจัดว่าเป็นภาวะผู้มีอำนาจสูงสุดในท้องถิ่นนั้น ๆ (นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา, 2560: 6) ได้กล่าวว่า ผู้นำท้องถิ่นจึงต้องมีภาวะผู้นำสูง ต้องสามารถวางแผน ตัดสินใจ กำหนดกลยุทธ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถจูงใจและสื่อสารกับชาวบ้านได้ และมีความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นได้อย่างมีวุฒิภาวะสูง อาจนำสังคมของตนให้เจริญก้าวหน้าโดยไม่หยุดยั้งก็ได้ การพัฒนาของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ที่ผ่านกระบวนการอบรมแล้วทำให้มีเป้าหมายในชีวิตหรืองานที่ได้รับรวมถึงสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ย่อมทำให้ผู้นำสามารถพิชิตเป้าหมายของตัวเอง และมีความสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลรอบข้าง ผู้นำจะต้องการมีส่งเสริมด้านจริยธรรม (พิชาภพ พันธุ์แพ, 2555: 221) ได้กล่าวถึงผู้นำว่า ผู้นำในการส่งเสริมค่านิยมด้านจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต่อความอยู่รอดขององค์กรโดยวิธีการในการส่งเสริมค่านิยมด้านจริยธรรม รวมถึงการฝึกอบรม และสร้างระบบสอดส่องดูแลซึ่งกันและกันในกลุ่มบุคลากร การใช้ความรู้ความสามารถเพียงด้านเดียวคงจะไม่พอต่อการถึงจุดหมายปลายทาง จึงต้องตระหนัก และให้ความสำคัญกับการมีคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมการเข้าอบรมผู้นำท้องถิ่นด้วย ซึ่งงานวิจัยในเล่มนี้พื้นที่

ทำการวิจัยนั้น กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ 1) ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และ 2) เทศบาลตำบลหลวงศิริ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากความแตกต่างระหว่าง อบต. และเทศบาลตำบลนั้น เทศบาลตำบลมีพื้นที่รับผิดชอบมากขึ้น จำนวนประชากรมากขึ้น สภาพปัญหาอาจเปลี่ยนแปลงไป และผู้นำมีความรับผิดชอบมากขึ้น ปัญหามีมากขึ้นดังนั้น ผู้วิจัยและคณะ จึงเห็นความสำคัญของการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ในการปรับตัวเข้าหากัน เรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมต่าง ๆ เกิดความสามัคคีและได้คู่มือหลักสูตร มีประเด็นนั้นก็คือรูปแบบหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิที่มีอยู่แล้วหรือค้นพบในรูปแบบที่มีความแตกต่างในปัจจุบันเอามาเปรียบเทียบปรับประยุกต์ใช้ให้เป็นหลักสูตรภาวะผู้นำที่ครบสมบูรณ์ พร้อมดำเนินกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิมาอบรมตามหลักสูตรที่ได้รวบรวมไว้ และประเมินผลจากกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ ข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ในทางพัฒนาหลักสูตรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบหลักสูตรผู้นำท้องถิ่น ในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อดำเนินกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ ในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อประเมินผลกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ดังนี้ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย 2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ

3.2 พื้นที่วิจัย สำหรับสถานที่ทำการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ 1) อบต.นาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 2) เทศบาลตำบลหลวงศิริ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

3.3 กลุ่มเป้าหมาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์เชิงลึก) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างในลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้นำถิ่น โดยแบ่งเป็น

3 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด 100 รูป/คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (นายกอบต., รองนายกอบต., ปลัด, รองปลัด, หัวหน้าสำนักปลัด) จำนวน 10 รูป/คน 2) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น(ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 30 คน 3) กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 60 คน รวม 100 รูป/คน

3.4 เครื่องมือการวิจัย มีดังรายละเอียด ดังนี้ ชนิดของเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มย่อย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ 1) แบบการศึกษาแบบสอบถาม จำนวน 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เช่น ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้ข้อมูล เพศ สถานภาพ การศึกษา เป็นต้น ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิโดยรวมและแยกเป็นรายด้าน หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นผู้เข้าอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้าน 2) แบบสัมภาษณ์ ประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) การประชุมชมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อที่จะได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ การสร้างเครื่องมือวิจัย กระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยมีขั้นตอนในการออกแบบการวิจัยหรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้นมีดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ จากนั้นมีการลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจแหล่งชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดชัยภูมิ ในทุกมิติภายใต้กรอบของการดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูล 2) การสนทนากลุ่ม เป็นศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพของปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม คติการเปลี่ยนแปลง ต้องการของหลักสูตรภาวะผู้นำ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ 2) ข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจ จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น พร้อมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและมีการสนทนากลุ่ม กับประชาชน นักวิชาการ ผู้รู้ทางด้านพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น จากนั้นมีการศึกษาแนวคิด วิธีดำเนินการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาจริยธรรม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือประชาชนในพื้นที่

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ รูปแบบ กิจกรรม ประเมินผลกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เห็นข้อเท็จจริงทางทัศนคติของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต หรือการจัด

กิจกรรมสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อให้เห็นถึงภาพที่เป็นจริงของพื้นที่ เพื่อจะได้รวบรวมเป็นประเด็นที่จะนำไปอธิบายกรอบแนวคิด คู่มือหลักสูตรพัฒนาผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 รูปแบบหลักสูตรผู้นำท้องถิ่น ในจังหวัดชัยภูมิ

จัดอบรมให้ความรู้ สำหรับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำจำเป็นต้องแสวงหาความรู้รอบด้านเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน หรือองค์กร เพื่อจะได้นำมาแก้ปัญหา ก็ต้องอาศัยการฝึกอบรมรู้เท่าทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้นำจะต้องมีองค์ความรู้ให้มากในเรื่องการพัฒนาถ้าไม่มีความรู้ก็จะพัฒนา แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือในองค์กรไม่ได้ ปัญหามีหลายอย่าง เช่น ปัญหายาเสพติดรูปแบบบอกแนะนำไม่ให้ลูกหลานไปเสพยาเสพติด มีรูปแบบการป้องกัน ผู้นำจะต้องมีความเข้าใจปัญหา ประกาศอธิบายให้เห็นโทษยาเสพติด ติดป้ายเนื้อหาเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดเป็นต้น และผู้นำควรยึดหลักอริยสัจ 4 ต้องเข้าใจงานภาระของตนเองให้ถูกต้อง ชอบเขต หน้าที่ ความรับผิดชอบ การมีส่วนได้-เสีย พัฒนาต่อยอดในทุกเรื่องความเป็นธรรม สุจริต โปร่งใส รับผิดชอบต่อสังคม เหมือนกับรูปแบบการพัฒนาทำให้เจริญทำให้เป็นให้มีขึ้น เป็นการฝึกอบรม นั่นก็คือ ภาวนา มี 4 ประการ คือ 1) กายภาวนา การเจริญ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย 2) สีสภาวนา การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย 3) จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ 4) ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง เรียนรู้รูปแบบที่เกี่ยวกับกฎหมาย และหลักสูตรคุณธรรม จริยธรรมทำให้ผู้นำยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกดี มีธรรมาภิบาล โดยมุ่งหวังในการปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ผู้นำได้เรียนรู้และเข้าใจนำไปปรับใช้ในองค์กรของตนเองได้อย่างมีความสุข ผู้นำต้องรู้จักปรับตัวและยืดหยุ่นผู้นำต้องรู้จักปรับตัวตามสถานการณ์ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ และพร้อมที่จะนำผู้อื่นให้ปรับตัวตาม อีกทั้งต้องมีความยืดหยุ่น รู้จักผ่อนปรน รับฟังความคิดเห็นของลูกน้องและเพื่อนร่วมงานบ้าง ผู้นำต้องมีแรงจูงใจให้กับลูกน้องเพื่อให้ลูกน้องมีกำลังใจในการทำงาน ความต้องการในการเปลี่ยนแปลง ความไม่พึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของบุคลากรและแรงผลักดันที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลง ให้มากกว่าต้นทุนในการเปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวที่ว่า “หากปราศจากแรงจูงใจ คนก็จะไม่ให้ความช่วยเหลือ ความพยายามก็จะไม่เกิดขึ้นนั่นเอง” การทำงานโดยยึดหลักนิติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญแก่หลักรัฐศาสตร์ และหลักพุทธศาสตร์ด้วยยิ่งเป็นการดี ถ้ากล่าวถึงหลักพุทธศาสตร์ คิดถึงพรหมวิหาร 4 คือ

เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา การดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วย เมตตา กรุณา และย่อมรักษาศรัทธมไว้ได้ด้วยอุเบกขา มีรูปแบบที่เป็นประโยชน์ในการ เสริมสร้างศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น และ การแก้ปัญหาให้กับชุมชนให้ตรงจุด รูปแบบการมี ส่วนรวมโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำในท้องถิ่น ที่มีความถูกต้อง เหมาะสมและตรงต่อความต้องการของประชาชนมากที่สุด เหมือนกับพิชาภ พันธ์แพ ได้กล่าวไว้ในหนังสือผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลงว่า เอาใจใส่ฝึกฝนทุกวัน ยิ่งฝึกฝนบ่อยแค่ไหน ยิ่งพัฒนามากขึ้นเท่านั้น ทักษะการเป็นผู้นำก็คล้ายกับการฝึกเล่นดนตรี ที่ต้องรู้จุดมุ่งหมายเสียก่อน จากนั้นก็ต้องฝึกฝนทุกวันจนกว่าจะเล่นเป็นเพลงที่ไพเราะเพราะพริ้ง วางแผนล่วงหน้า แก้ปัญหาแบบถาวร และรวดเร็ว กตัญญู เคารพผู้สูงอายุ มีความละเอียด รอบคอบ เป็นตัวอย่างที่ดี การที่ลูกน้องกับผู้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจะเป็น การเพิ่มการยอมรับในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นมา ทำให้เกิดมีประสิทธิภาพเพราะมี ส่วนร่วมด้วยกัน

ผู้นำต้องมีรูปแบบเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีรูปแบบรู้จักการปรับตัวและ ยืดหยุ่น มีแรงจูงใจให้กับลูกน้องและรับฟังความคิดเห็นของลูกน้อง มีคุณธรรมนำมาใช้คือ ภาวนา 4 1) กายภาวนา การเจริญ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย 2) สीलภาวนา การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย 3) จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ 4) ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา เป็นการฝึกสตินั่งสมาธิ มีสุจริตธรรม โปร่งใส รู้จักความรับผิดชอบ เข้าใจปัญหา แสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา

4.2 เพื่อดำเนินกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ ในจังหวัดชัยภูมิ

กิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ ในจังหวัดชัยภูมิแบ่งเป็นกิจกรรมใน แต่ละประเด็นดังนี้หลักสูตรการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ การเติมคำหรือข้อความลงในที่ว่างให้ถูกต้องตามความคิดของตนเองหลักจากที่ได้นั่งฟัง วิทยากรพูดเรื่องสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิแล้ว จนจบการ บรรยาย แล้วให้ผู้นำแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมสันติประชาธรรม เป็นหลักใหญ่ใน การดำเนินชีวิต กิจกรรมที่ 2 ปฏิบัติตนตามสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัด ชัยภูมิปฏิบัติตนตามสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ นำใจทัก กิจกรรมที่เกี่ยวกับสันติประชาธรรม โดยกำหนดให้เป็นคำถามเกี่ยวกับสันติประชาธรรม คำถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของหน่วยงาน ปฏิบัติตาม ผู้ใต้บังคับบัญชา จะต้องมีความเชื่อด้านใดบ้าง เชื่อว่าการลงมือทำย่อมประสบความสำเร็จ แน่นนอน ซึ่งเป็นแนวคำถาม เช่นคำถามที่ว่า เพราะเหตุใดจึงเชื่อว่าปฏิบัติตนตามสังคมสันติ ประชาธรรมเป็นการปฏิบัติที่ดีที่สุด มีความเชื่อมั่นในตนเองเป็นอย่างไร การทำกิจกรรม เป็นทีม ทำให้จิตใจจะมีทั้งช่วงที่เป็นด้านลบ และเป็นด้านบวก แล้วพิจารณาเหตุการณ์นั้น

โดยการใช้ปัญญาพิจารณา เป็นกิจกรรมที่ใช้การคิดเป็นส่วนใหญ่ หรือ กิจกรรมสันทนาผ่อนคลาย กระโดดแล้วร้องเพลง การใช้เท้ากระโดด โดยที่เรามุ่งหวังให้ทุก ๆ คนได้ละลายพฤติกรรมเข้าหากัน ถือว่าเป็นกิจกรรมปฏิบัติตนตามสังคมประชาธรรมที่จะปรากฏในหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ

การพัฒนาแนวคิดใหม่ทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ มีกิจกรรม คือ การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) มาประยุกต์ใช้ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีการวางตนเสมอบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้างจะทำให้ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานเพราะจะได้ความรักความเคารพนับถือ กิจกรรมผู้นำจะต้องเรียนรู้จักการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้นำท้องถิ่นจะต้องรู้จักการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การใช้คอมพิวเตอร์ การนำแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาใช้ในการทำงาน จัดเป็นหลักสูตรอบรม และเสริมความรู้ในแต่ละด้าน ๆ ให้กับผู้นำท้องถิ่น ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ นั่งภาวนา ทำให้จิตใจสงบ มีพื้นฐานและเป็นเกาะกำบังไม่ให้ความโลภ โกรธ หลง เข้ามาทางจิตใจได้ ทำให้ชุมชนมีความสุขความเจริญ ซึ่งตรงตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับหลักความสามัคคีให้เกิดในหมู่คณะนั้นก็คือ หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักความเจริญอย่างเดียว โดยมุ่งเน้นให้เกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะและสร้างระบบสามัคคีธรรม การปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรมเช่นนี้อยู่ตลอดจะไม่ประสบกับความเสื่อมเลย จะมีแต่ความเจริญเท่านั้น ทำให้มีจุดมุ่งหมายที่ดียิ่ง ผู้เป็นผู้นำผู้มีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันกันไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดีงาม การพัฒนาจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ มีกิจกรรมพัฒนาผู้นำอบรมของผู้นำ คือสิ่งเร้าความสนใจผู้เข้ารับการอบรมโดยอาจให้เล่นเกม หรือดูวีดิทัศน์ในเรื่องที่เกี่ยวกับบอขายมุข จากนั้นเป็นการซักถาม อภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน แปลงเรียนรู้ ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับบอขายมุข ขั้นตอนที่ 2 ระดมพลังสมองวิธีป้องกันบอขายมุข ผู้เข้ารับการอบรมรวมพลังสมอง อบรม แบ่งกลุ่ม แบ่งหน้าที่กันและมอบหมายภาระงาน ภายในกลุ่ม สรุปบทเรียนที่ได้รับการอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งผลที่ได้จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา การจัดกิจกรรมอบรมในเรื่องของความเป็นผู้นำผ่านกิจกรรมเรื่องสัตว์ 4 ทิศ ที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของ ตนเองได้อย่างชัดเจน

บุคลากรของรัฐยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ตามหลักสามัคคีธรรม เว้นบอขายมุขทั้งหลายอันก่อให้เกิดความทุกข์ จึงกำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐต้องยึดถือแนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรฐานจริยธรรม พ.ศ. 2562 และประมวลจริยธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักเลี่ยงการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม

4.3 การประเมินผลกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิเคราะห์การประเมินผลกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ ระดับความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิด้านเจตคติต่อกิจกรรม ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มาก มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำแรกก็คือ มีความสนใจและเต็มใจเรียนรู้ในกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.47$) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ดีสามารถจะพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้นำได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.44$) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.42$) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และภูมิใจที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.37$) มีความคิดเห็นในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านเนื้อหากิจกรรม ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรกก็คือ เป็นรูปแบบที่สามารถกระตุ้นในการทำงานได้เป็นอย่างดี คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับปัจจุบันคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$) อยู่ในระดับมาก รองลงมามีรูปแบบที่น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำแรกก็คือมีความหลากหลายเหมาะสมกับความเป็นผู้นำ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) รองลงมาคือมีความชัดเจนน่าสนใจ และสามารถปฏิบัติได้สามารถปฏิบัติได้เสร็จทันตามกำหนดเวลาที่กำหนด และกิจกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.12$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำแรกก็คือ สื่อการเรียนรู้มีความชัดเจนสามารถนำไปใช้แบบอย่างที่ดีได้ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจและเหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ย $\bar{X} = 4.09$ อยู่ในระดับมาก คะแนนน้อยสุดสื่อการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.02$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นผู้เข้าอบรมเรื่องการ

พัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ ในจังหวัดชัยภูมิ ด้านการประเมินผลกิจกรรมคือ รวมแล้วได้ มาตรฐาน ($\bar{X} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานกิจกรรม เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดมีค่าคะแนนอยู่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.22$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบหลักสูตรผู้นำท้องถิ่น ในจังหวัดชัยภูมิ จัดอบรมให้ความรู้ สำหรับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำจำเป็นต้องแสวงหาความรู้รอบด้านเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การฝึกอบรมรู้เท่าทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้นำจะต้องความเข้าใจปัญหา ประกาศอธิบายให้เห็นโทษยาเสพติด ติดป้ายเนื้อหาเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดเป็นต้น ผู้นำควรยึดหลักอริยสัจ 4 ต้องเข้าใจงาน ภาระของตนเองให้ถูกต้อง ขอบเขต หน้าที่ ความรับผิดชอบ พัฒนาต่อยอดในทุกเรื่องความเป็นธรรม สุจริต โปร่งใส มีจรรยาบรรณเกี่ยวความเป็นผู้นำ รูปแบบการพัฒนาทำให้เจริญทำให้เป็นให้มีขึ้น เป็นการฝึกอบรม คือ ภาวนา มี 4 ประการ ตามหนังสือภาวะผู้ของ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543: 81-82) ได้กล่าวถึง 1) กายภาวนา การฝึกอบรมกาย 2) สิลภาวนา หมายถึง การเจริญศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย 3) จิตตภาวนา การเจริญจิต พัฒนาจิต 4) ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รูปแบบความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และหลักสูตรคุณธรรม จริยธรรมทำให้ผู้นำยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกดี โดยมุ่งหวังในการปลูกฝังระเบียบวินัย นายเทศา รณไพร่ กำนันตำบลนาฝาย (การสัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2565) ผู้นำรู้จักปรับตัวและยืดหยุ่นผู้นำต้องรู้จักปรับตัวตามสถานการณ์ เข้าใจการ เปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ และพร้อมที่จะนำ ผู้อื่นให้ปรับตัวตาม อย่างที่เรียกว่า “เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง” อีกทั้งต้องมีความยืดหยุ่น รู้จักผ่อนปรน ผู้นำต้องมีแรงจูงใจให้กับลูกน้องเพื่อให้ลูกน้องมีกำลังใจในการทำงาน ดัง (พิชาภพ พันธุ์แพ, 2555: 157) ได้กล่าวว่า ความไม่พึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของบุคลากรและแรงผลักดันที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลง ให้มากกว่าต้นทุนในการเปลี่ยนแปลง คล้ายกับคำกล่าวที่ว่า “หากปราศจากแรงจูงใจ คนก็จะไม่ให้ความช่วยเหลือ ความพยายามก็จะไม่เกิดขึ้นนั่นเอง” การมีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ และเครื่องมือในการทำงานของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ปัญหาให้กับชุมชนให้ตรงจุด การมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำในท้องถิ่นที่มีความถูกต้อง เหมาะสมและตรงต่อความต้องการของประชาชนมากที่สุด อันจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เหมือนกับพิชาภพ พันธุ์แพ ได้กล่าวไว้ในหนังสือผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลงว่า เอาใจใส่ฝึกฝนทุกวัน ยิ่งฝึกฝนบ่อยแค่ไหน ยิ่งพัฒนามากขึ้นเท่านั้น จากนั้นก็ต้องฝึกฝนทุกวันจนกว่าจะเล่นเป็นเพลงที่ไพเราะเพราะพริ้ง วางแผนล่วงหน้า แก้ปัญหาแบบถาวร และรวดเร็ว กตัญญู เคารพผู้สูงอายุ มีความละเอียดรอบคอบ ต่อหน้าและลับหลัง ท้องถิ่น กับจังหวัดต้องประสานงานเป็นแนวทางเดียวกัน เป็นตัวอย่างที่ดี (ยอดชาย ทองไธยนันท์, 2526: 144)

การที่ลูกน้องกับผู้บังคับบัญชาเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนจะเป็นการเพิ่มการยอมรับในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นมา ทำให้เกิดมีประสิทธิภาพเพราะมีส่วนร่วมด้วยกัน

การสื่อสารรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธของผู้บริหารสตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐคือ มีความยุติธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีเมตตากรุณาสูง ซื่อสัตย์ จริงใจ นอกจากนี้ต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถประสานงานดี มีจิตใจกว้างขวาง รักเพื่อนร่วมงานเหมือน

2. กิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ ในจังหวัดชัยภูมิ การฝึกทักษะเรียนรู้ของผู้นำ ทำให้มีการผ่อนคลาย มีกำลังใจเพิ่มขึ้นความคิด จิตใจ กิจกรรมสนทนากาที่ให้แก่กระโดดแล้วร้องเพลง การใช้เท้ากระโดด โดยที่เรามุ่งหวังให้ทุก ๆ คนได้ละลายพฤติกรรมเข้าหากัน พัฒนาแนวคิดใหม่ทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ มีกิจกรรม คือ การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) มาประยุกต์ใช้ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีการวางตนเสมอบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้างจะทำให้ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานเพราะจะได้ความรักความเคารพนับถือ ทำกิจกรรมร่วมกันเสร็จแล้วก็ออกมาแสดงความคิดเห็นหรืออธิบายเสริมบางอย่างที่เกี่ยวกับความสามัคคี ผู้นำท้องถิ่น ควรปฏิบัติธรรม สวดมนต์ นั่งภาวนา ทำให้จิตใจสงบ มีพื้นฐานและเป็นเกาะกำบังไม่ให้ความโลภ โกรธ หลง เข้ามาทางจิตใจได้ ทำให้เกิดสามัคคีในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสุขความเจริญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2546: 29) อีกอย่างหนึ่งก็คือต้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาทคือมีสติคอยตรวจสอบตราสารการณ์ ความเปลี่ยนแปลงเป็นไปและปัญหาต่าง ๆ แล้วดำเนินการหาเหตุหาปัจจัยและหาทางแก้ไขปรับปรุงอะไรจะส่งผลในทางลบก็ต้องรีบแก้ไขต้องใช้โอกาสนั้นให้เป็นประโยชน์ไม่ปล่อยให้ผ่านไปเปล่า การปฏิบัติตามหลักการบริหารนิยธรรมเช่นนี้อยู่ตลอดจะไม่ประสบกับความเสื่อมเลย จะมีแต่ความเจริญเท่านั้น ทำให้มีจุดมุ่งหมายที่ดียิ่ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2540: 5) กล่าวว่า ผู้นำ เป็นผู้มีคุณสมบัติ เช่นสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันกันไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดีงาม

การอบรมร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้รับการอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งผลที่ได้จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา การจัดกิจกรรมอบรมในเรื่องของความเป็นผู้นำผ่านกิจกรรมเรื่องสัตว์ 4 ทิศ ที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของ ตนเองได้อย่างชัดเจน

3. การประเมินผลกิจกรรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิ เรื่องการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิด้านเจตคติต่อกิจกรรม ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มาก มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.17$, S.D.= 0.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำแรกก็คือ มีความสนใจและเต็มใจเรียนรู้ในกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยและ

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.47$) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ดีสามารถจะพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้ นำได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.44$) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.42$) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และภูมิใจที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ มีคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.37$) มีความคิดเห็นในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านเนื้อหา กิจกรรม ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำแรกก็คือ เป็นรูปแบบที่สามารถกระตุ้นในการทำงานได้เป็นอย่างดี คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับปัจจุบันคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา มีรูปแบบที่น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำแรกก็คือมีความหลากหลายเหมาะสมกับความเป็นผู้นำ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) รองลงมาคือมีความชัดเจนน่าสนใจ และสามารถปฏิบัติได้ สามารถปฏิบัติได้สร้างทันตามกำหนดเวลาที่กำหนด และกิจกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.12$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำแรกก็คือ สื่อการเรียนรู้มีความชัดเจนสามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างที่ดีได้ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจและเหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.09$) อยู่ในระดับมาก คะแนนน้อยสุดสื่อการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.02$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นผู้เข้าอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในจังหวัดชัยภูมิด้านการประเมินผลกิจกรรมคือ รวมแล้วได้ มาตรฐาน ($\bar{X} = 4.17$) อยู่ในระดับมาก ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานกิจกรรมเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดมีค่าคะแนนอยู่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.22$)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรเน้นทางด้านจิตใจให้มีหลักธรรมมีสติอยู่ตลอดเวลา จะทำภาวะผู้นำที่มีอยู่ในตน ได้แก้ปัญหาได้ทันทีโดยเฉพาะส่วนร่วมขององค์กร

2. ควรนำเสนอส่งเสริมความเป็นผู้นำทำงานอย่างสุจริต โปร่งใส ยึดธรรมาธิปไตยเป็นหลักในการปกครองตามหลักพระพุทธศาสนา

3. การพัฒนาหลักสูตรภาวะผู้นำควรเน้นแนวทางเกะป้องกันสภาพจิตใจให้มีสติ ฝึกสติ มีการให้ทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนา เพราะทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นผู้นำสามารถศึกษาอ่านแสวงหา เรียนรู้ได้ เมื่อผู้นำไม่เจริญสมาธิภาวนา บริหารจิตแล้วเวลามีปัญหาจะตัดสินใจผิดพลาดไปโดยขาดสติ

6.2 ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสติปัญญาที่เหมาะสมสำหรับผู้นำ
2. พัฒนาหลักสูตรสติปัญญาสำหรับผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. (2560). ภาวะผู้นำกับการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). ภูมิธรรมชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา และสถาบันบันลือธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วอง ออโต โมบิล จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พิชาภพ พันธุ์แพ, (2555). ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟ พรีนซ์ จำกัด.
- ยอดชาย ทองไทยนนท์. (2526). เทคนิคการจูงใจให้ทำงาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ และทำปกเจริญผล